

Ales a la Cultura 2022

Olot Cultura

Aquesta publicació recull els discursos pronunciats durant l'acte de lliurament del premi Ales a la Cultura 2022, atorgat a Marta Puig el dia 7 de maig al Teatre Principal d'Olot.

Edita:

 Ajuntament d'Olot
Cultura i Educació

© dels textos: els autors respectius
© de l'edició: Ajuntament d'Olot -
Àrea de Cultura i Educació

Fotografies interior: Zeba Produccions
Fotografia guardó: Roger Ortiga

Preàmbul

Tots els ciutadans i ciutadanes som agents culturals actius. Tots nosaltres, amb les nostres aportacions diverses, individuals o col·lectives, contribuïm a l'enriquiment del patrimoni cultural comú i fem indissociable la relació entre ciutat i cultura.

Des de la certesa de la responsabilitat compartida per tots i totes en el creixement de la nostra cultura ciutadana, ens cal el reconeixement a aquelles persones o entitats que s'hagin distingit especialment per la seva trajectòria, les seves actituds, els seus actes o altres mèrits en favor de la cultura local, amb el convenciment que ens calen referents i models en els quals emmirallar-nos, i als qui hem de retre un homenatge de gratitud.

Disposició

Per això, l'Ajuntament d'Olot, a través del seu Institut de Cultura, institueix els premis honorífics Ales a la Cultura.

Justificació

El nom del guardó Ales a la Cultura fa referència a l'ala que llueixen la bandera, l'escut de la ciutat i l'anagrama de l'Institut de Cultura, però donar ales a la cultura també simbolitza l'impuls que han aportat a la cultura de la ciutat aquelles persones que la reben.

Així mateix, les ales han estat sempre una expressió de la llibertat, de l'audàcia, de l'obertura, de l'espiritualitat, de la creativitat i de molts altres valors inherents al fet cultural.

Olot, febrer de 2003

L'alcalde d'Olot, Pep Berga, lliura la joia que simbolitza el guardó de les Ales a la Cultura a Marta Puig.

DISCURS A CÀRREC DE PEP BERGA, REGIDOR DE CULTURA I ALCALDE D'OLOT

Bona tarda, us donem la benvinguda a l'acte de lliurament dels Premis Ales a la Cultura 2022.

Premiades i premiats amb les Ales a la Cultura en edicions anteriors, amigues i amics, en primer lloc vull donar-vos la benvinguda al Teatre Principal, per fi amb tot l'aforament obert i sense l'obligatorietat de portar mascareta.

Abans de continuar, m'agradaria tenir un record per a en Lluís Balcells, en Lluís de les sardanes, premiat amb les Ales a la Cultura l'any 2011 i que ens va deixar fa poques setmanes.

Un any més ens retrobem per participar en aquest acte simbòlic de reconeixement a una olotina per a la seva tasca realitzada a favor de la cultura.

I ho fem en un teatre, al Teatre Principal d'Olot, perquè és als teatres on la Marta Puig, l'homenatjada d'avui, ha viscut les millors hores de la seva vida, on se sent com peix a l'aigua, al seu medi natural.

En aquesta palestra hi gaudim sovint d'actes culturals — música, dansa, teatre... —, i ens agrada que una vegada a l'any aquest escenari serveixi per acollir un acte d'agraïment.

Per a què serveixen les Ales a la Cultura?

En primer lloc, serveixen per reconèixer una determinada tasca en l'àmbit de la cultura. En l'acció del reconeixement, el que implícitament estem fent és atorgar valor social a l'acció cultural. I reconèixer serveix, a la vegada, per conèixer, perquè en l'acte de reconeixement descobrim aspectes de la vida de la persona homenatjada que desconèixiem. Avui sortireu d'aquí sabent més bé qui és la Marta Puig. En Juanma Robles, president de l'Orfeó Popular Olotí, l'entitat on la Marta va iniciar la seva activitat teatral, ens ho explicarà després d'aquest parlament de benvinguda.

En segon lloc, les Ales a la Cultura serveixen per projectar el futur, per encoratjar les persones que les reben a continuar treballant com ho han estat fent tota la vida: aportant, construint i millorant la ciutat des de l'activitat cultural.

I per què pensem que una vida dedicada al teatre mereix un reconeixement?

Perquè com deia la Marta Puig aquesta mateixa setmana en una entrevista, "fer teatre és cultura. I la cultura és molt important i és una eina que no podem perdre mai".

Hi estem d'acord. El filòsof i professor de literatura italià Nuccio Ordine va expressar meravellosament bé aquesta idea en el seu manifest *La utilitat de l'inútil*. En aquest assaig, aquest pensador explica la importància de l'acció cultural a les nostres vides, una acció que sovint és percebuda per a alguns com a supèrflua o inútil. Però que alguna cosa sigui supèrflua no vol dir que no tingui valor. Tot el contrari: la major part del que fa que la vida mereixi la pena no és biològicament indispensable.

Nuccio Ordine considera útil tot allò que ens ajuda a fer-nos millors. Afirmar que "en l'univers de l'utilitarisme, en efecte, un martell val més que una simfonia; un ganivet, més que un poema, i una clau anglesa, més que un quadre. Perquè és fàcil fer-se càrrec de l'eficàcia d'un utensili mentre que costa cada vegada més entendre per a què poden servir la música, la literatura i l'art". Per a Ordine "la literatura i els sabers humanístics, la cultura i l'ensenyament constitueixen l'ecosistema necessari per tal que idees com democràcia, llibertat, justícia, laïcitat, igualtat, dret a la crítica, tolerància, solidaritat o bé comú puguin germinar i desenvolupar-se".

Per això pensem que una vida dedicada a la interpretació i al teatre mereix el nostre reconeixement. Perquè ens ha ajudat i ens ajuda a fer-nos millors. És sota el paraigua d'aquesta idea que a l'Ajuntament d'Olot hem unit les àrees de Cultura i Educació. Perquè volem que els

ensenyaments artístics arribin a tothom a través de l'escola i perquè tenim ganes de reforçar el tronc comú dels valors humanistes.

En aquest món gairebé tot pot comprar-se, és cert. Però no en el cas del coneixement. Ni tan sols un xec en blanc ens permetrà adquirir en un instant allò que només pot ser fruit d'un esforç individual i d'una passió inesgotable. Només el saber pot desafiar les lleis del mercat i, encara més important, podem compartir amb els altres els coneixements que tenim sense empobrir-nos. És el miracle del procés en el qual s'enriqueix, a la vegada, qui dona i qui rep.

Com diu la Marta, "els actors no acabem mai de treballar". Ella sap que mai no podrà desvincular-se del teatre, perquè l'hi ha donat tot. Per aquest motiu, tretze anys després de jubilar-se professionalment i de baixar dels escenaris més importants de l'Estat, ha continuat activa en el món de la interpretació a l'Orfeó, dirigint obres, transmetent la seva experiència, aconsellant i fins i tot tenint cura del vestuari i de l'atrezzo del seu estimat ateneu.

Durant gairebé cinquanta anys la Marta Puig ens ha ofert les seves interpretacions als teatres i a la televisió. Ara ens continua regalant el més valuós que tenim les persones a part de la salut: el seu temps i els seus coneixements.

I és per tot això que un grup de persones que valorem la importància de la cultura ens hem posat d'acord per donar les gràcies a la Marta Puig, per la feina feta durant la seva trajectòria professional però, sobretot, per la realitzada els darrers anys a l'Orfeó Popular Olotí.

Actes d'agraïment com el que avui celebrem diuen molt a favor de les persones homenatjades, però també diuen molt a favor d'una ciutat que sap donar les gràcies a qui ho mereix. Avui em sento orgullós de representar la ciutat en aquest acte.

No ens cansarem de dir-ho: allò que defineix més bé una ciutat són les actituds, els valors i les accions de les persones que hi viuen; persones que l'estimen, que la comparteixen i, sobretot, que li donen caràcter.

I avui hem vingut al Teatre a retre un senzill reconeixement a una de nosaltres, a una ciutadana activa i generosa que dona caràcter a Olot.

Marta, d'aquí a pocs minuts et posaré unes Ales de plata a la solapa que a nosaltres ens agradaria que llússis amb orgull en dates assenyalades com el dia de la propera estrena o durant la festivitat de Santa Cecília a l'Orfeó.

Tots els aquí presents sabem que aquest reconeixement que avui t'atorguem no hauria estat possible sense l'ajuda de moltes altres persones.

Una part d'aquestes Ales, doncs, també pertanyen a tots els que des del segle XIX i fins avui han sostingut els ateneus que hi ha repartits a tots els pobles i ciutats del Principat, fent possible l'impuls del teatre, del cant coral, de la lectura, de la música i de la dansa.

Al manifest del Dia del Teatre del 2019, el dramaturg i director escènic cubà Carlos Celdran va escriure: "Abans del meu despertar al teatre, els meus mestres ja hi eren. Havien construït les seves cases i les seves poètiques sobre les restes de les seves pròpies vides. Molts d'ells no són coneguts o amb prou feines se'ls recorda. Van treballar des del silenci, des de la humilitat de les sales

d'assaig i dels teatres plens d'espectadors i, lentament, després d'anys de projectes i èxits extraordinaris, van anar deixant el seu lloc i van desaparèixer. Quan vaig entendre que el meu ofici i el meu destí personal seria seguir els seus passos, vaig saber també que heretava d'ells aquesta tradició punyent i única de viure el present sense altra expectativa d'assolir la transparència d'un moment irrepitible. Un moment de trobada amb l'altre en la foscor d'un teatre, sense més protecció que la veritat d'un gest, d'una paraula reveladora."

Permeteu-me que acabi amb un fragment d'un diàleg de la pel·lícula *Noviembre*, d'Achero Mañas, un treball que narra la trajectòria d'una modesta companyia de teatre de carrer:

—¿Sabe por qué quiero hacer teatro?

—Realmente tengo muchísimo interés en saber por qué ha venido aquí.

—Se lo voy a decir: quiero hacer teatro porque quiero hacer algo para mí y para los demás. Quiero hacer teatro porque creo que sirve para comunicarse entre los seres humanos, porque creo que puede ser un camino hacia el entendimiento y hacia la comprensión. Por eso.

—Así que quiere cambiar el mundo.

—Pues sí, me encantaría cambiar este puto mundo. Y creo que todavía se puede.

Marta, moltes gràcies per fer d'Olot un lloc millor!

GLOSSA A CÀRREC DE JOAN MANUEL ROBLES

Bona tarda a tots i a totes. Alcalde d'Olot, resta d'autoritats i públic present a la platea del Teatre Principal d'Olot. I benvolguda Marta Puig.

Avui és un d'aquells dies que em fa sentir tremendament afortunat com a president de l'Orfeó Popular Olotí —la teva casa, Marta, com bé saps—, perquè tinc la facultat de poder-lo representar i expressar-te en nom seu tot el que t'estima.

La història de Marta Puig i de l'Orfeó Popular Olotí és una història d'amor correspost. El talent interpretatiu de Marta Puig és grandíols, tots ho sabem. Tots els que l'hem vista actuar en directe hem sentit el magnetisme que transmet i amb quina facilitat sap obrir la porta de les nostres emocions, ja sigui felicitat, humor, ràbia o tristesa. L'Orfeó no va poder ensenyar-li gaire, amb aquest do que ja tenia, però va acollir-la de ben petita i, com una mare, va cuidar-la fins que va arribar l'hora d'aixecar el vol.

La Marta sempre explica que va arribar a l'Orfeó amb la seva àvia. Pujar sobre l'escenari de l'entitat és, segurament, de les primeres coses que recorda. Va començar actuant a *Els pastorets d'Olot* com un petit àngel mut. Poc més tard, les seves primeres frases dirigides al respectable les va dir com a arcàngel Sant Gabriel.

Ja no es va separar del quadre d'actors de teatre infantil de l'entitat mentre en va tenir edat. Va representar-hi *La Ventafocs*, *La Blancaneu*, *L'auca d'en Patufet*, *Els tres tambors...* També participava en l'esbart dansaire de l'Orfeó. Va fer anys i va seguir creixent interpretativament al grup de teatre juvenil, amb papers en obres com *Fabiola*, *Tres sombreros de copa*, *Los derechos de la mujer*, *La muralla*, *Luz de gas*, *La llàntia meravellosa*, *El cavaller de la creu*, *Pàgines viscudes...*

I va arribar el paper que la va catapultar: la Laura de *El Cuervo*. Amb aquesta obra, el grup de joves de l'Orfeó va quedar finalista de Catalunya i va obtenir el passi per participar al Concurs de Teatre Estatal de Màlaga. Allà, el

1964, l'Orfeó va aconseguir un triomf col·lectiu, el primer premi del Concurs Estatal de Teatre Juvenil, i la Marta va obtenir un gran triomf individual, el cor d'Ángeles Rubio Argüelles, la fundadora i organitzadora del certamen, que només tenia ulls per a ella i no va escatimar recursos per convèncer els seus pares que la deixessin quedar-se a Màlaga, on rebria formació professional a la seva escola de teatre.

La Marta va estar-s'hi tres anys, a Màlaga, desplegant el seu talent interpretatiu. Com els grans jugadors de futbol, sempre parlava i convencia al camp, en aquest cas a l'escenari, i vet aquí que una d'aquestes actuacions va fascinar una figura igualment important en l'evolució de la carrera de la Marta: Paco Martínez Soria. L'actor i empresari teatral va demanar a la Marta que entrés a la seva companyia i junts van posar rumb a Madrid. La resta és història del teatre i de la televisió a Espanya. Al llarg de quaranta-tres anys de carrera professional, Marta Puig ha treballat amb tots els grans, perquè Marta Puig ha estat una d'aquests grans.

La vaig conèixer el 2004. Jo tenia vint-i-un anys i feia tot just tres anys que havia començat a fer teatre a l'Orfeó. Encara no n'era soci. L'any marcat com el centenari de l'entitat, Marta Puig va tornar a Olot, juntament amb la seva parella, l'actor Jaime Blanch, per representar l'adaptació de *Tengamos la fiesta en paz*. La seva arribada al teatre de l'Orfeó va ser anunciada com un gran esdeveniment. Els dos actors van venir, es van interessar pels joves de l'entitat i es van asseure una estona amb nosaltres, fent un cercle amb les cadires de color grana. Els fèiem preguntes sobre la seva carrera. Ells ens les responien i també ens preguntaven a nosaltres sobre el que fèiem a l'Orfeó. Imagineu les nostres cares veient i escoltant Marta Puig, una gran actriu a escala estatal que havia fet els seus primers passos interpretatius a l'escenari de l'Orfeó, com molts de nosaltres. Era la nostra inspiració. Era la nostra heroïna. Era la prova fefaent que de les províncies, i de la nostra comarca en particular, també en poden sortir grans artistes.

La Marta va voler tancar la seva carrera professional sobre els escenaris, al Teatre Principal d'Olot, a la seva ciutat, amb l'obra *Leonor de Aquitania*. S'ha de dir que en aquell moment no va resultar fàcil que els responsables del teatre comarcal introduïssin un clàssic teatral com aquell en la seva programació, ja que hi solen haver títols més contemporanis, però era de justícia fer-ho per a una gran actriu que havia nascut a la capital de la Garrotxa. Finalment es va fer i va tornar a ser un encert. El públic va veure de nou una interpretació inoblidable.

La Marta va voler fer d'Olot la seva residència habitual i no va tardar ni un segon a recordar-se de l'Orfeó. Amb

una generositat tremenda, va decidir dirigir els actors amateurs de l'entitat, per retornar a l'Orfeó i al teatre tot el que el teatre i l'Orfeó havien fet per ella.

Es desviau per l'Orfeó. Li preocupa que el guió tingui ganxo, que els actors llueixin, que l'obra quedi professional però que l'entitat no hi gasti gaire... I la seva feina no només s'ha basat en la direcció. Va voler implicar-se en l'entitat fins al punt de formar part de la seva junta. Només ella i la Tat Soler saben les hores que s'han passat ordenant i tenint cura del fantàstic fons de vestuari de l'Orfeó, una joia del teatre a Olot, amb peces tan antigues com la mateixa entitat.

Marta, has ajudat a professionalitzar el teatre a l'Orfeó, i, amb això, el teatre a la comarca, amb una premissa clara: les obres es comencen a assajar quan els actors s'han après el paper i no abans. Sí, ja sé que em diràs que no has aconseguit que tots els actors ens aprenguem el paper el primer dia, però sí que has fet possible que sigui una tendència, i, amb això, ho has canviat tot. És amb el paper après que comença la feina de l'actor, que es pensen els matisos, el subtext del personatge, per què fa el que fa. Amb el text après comences a fixar-te en la veu i en el to, en el cos i en el moviment, en els companys que et donen la rèplica.

Els que ens hem atrevit a dirigir alguna obra, hem seguit el teu exemple, i ara ja som legiós. Aquesta manera de fer teatre ha beneficiat els grups d'actors i els espectadors que han vingut a veure'ns i n'han gaudit.

En Jaime i tu soleu dir-nos que l'única diferència entre nosaltres i els actors professionals és que els actors professionals cobren i nosaltres no. Al principi ens costava de creure'ns-ho, però ho hem començat a fer quan ho hem escoltar de boca dels espectadors. Ens diuen que el que han vist de nosaltres no té res a envejar a les adaptacions representades per professionals. Ens ho creiem perquè no ens ho diuen a la sortida del teatre, com un mer compliment, sinó passats molts dies, quan ens reconeixen al supermercat i ens paren per comentar-nos que bé que s'ho van passar o com es van emocionar aquell dia al teatre de l'Orfeó. Ens ha passat a tots i a cadascun de nosaltres, us ho puc ben assegurar, menys a en Joan Martí, que diu que no l'han parat mai pel carrer després d'haver fet una obra de teatre. Això, Joan, és perquè quan sempre s'està bé una bona actuació no destaca. Si us plau, a la sortida digueu-li que sempre està molt bé.

Marta, això que als actors de l'Orfeó ens felicitin dies després d'haver fet l'obra, no sé si passava quan tu no hi eres, però sé que passa des que tu hi ets. I aquests darrers anys, gent que ha format part de l'Orfeó, com a director, actor o espectador, ha muntat després al-

tres adaptacions teatrals en altres entitats i espais de la ciutat i de la comarca, i aquest bon fer s'ha anat escampant, com una diàspora de les bones, de les positives.

Per tot això dic que has revolucionat el teatre de la comarca, i ho has fet des de la humilitat i la generositat d'una gran artista que no ha volgut quedar-se el seu talent per a ella sola, sinó que l'ha volgut compartir. Per aquest motiu quan l'alcalde d'Olot em va trucar per comunicar-me que havien decidit atorgar-te les Ales a la Cultura, el màxim reconeixement que l'Ajuntament concedeix en aquest àmbit, vaig pensar que no podia ser més merescut. En un altre episodi afortunat que he viscut com a president de l'Orfeó, just fa uns dies, quan la consellera de Cultura va venir a visitar-nos i a escoltar el passat, el present i el futur de l'entitat, li vaig dir orgullós que la nostra sòcia Marta Puig i Puigvert, gran actriu a l'Estat, estava a punt de rebre les Ales a la Cultura de mans de l'Ajuntament d'aquesta ciutat. I ja ha arribat el moment.

Penso —pensem tota la família de l'Orfeó present avui al Teatre Principal d'Olot— que la teva feina aquests ja gairebé vint anys a l'entitat representa l'essència del guardó que està a punt de rebre: una tasca incommensurable per a la millora de la cultura a la nostra ciutat, des de l'esforç, la cooperació, l'altruisme i la generositat. En nom de l'Orfeó Popular Olotí, i crec que també en nom d'Olot, GRÀCIES, MARTA PUIG.

Els amics de l'Orfeó Popular Olotí hem volgut recordar alguns passatges del teu pas per l'entitat, de la primera i de la segona etapa.

A continuació, el quadre d'actors d'Orfeó Teatre llegirà alguns fragments d'algunes obres emblemàtiques en les quals has participat com a actriu o com a directora.

Ho hem dit al principi. Les teves primeres paraules dalt de l'escenari de l'Orfeó van ser com a Sant Gabriel a Els pastorets d'Olot.

Gràcies, Marta, per tantes escenes inoblidables!

I, abans d'acabar, una última sorpresa: des de l'Orfeó hem preparat un vídeo per al record, amb l'ajuda del fons d'imatges de l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa i el fons fotogràfic de l'Orfeó Popular Olotí.

Res més. Perquè pugueu felicitar en persona la Marta, l'Institut de Cultura ha preparat un refrigeri a la Sala la Carbonera d'aquí, del Teatre. Ens veiem allà. Enhorabona, Marta!

JOAN MANUEL ROBLES

El quadre d'actors de l'Orfeo llegint fragments d'obres en les quals va participar Marta Puig.

AGRAÏMENTS

Moltes gràcies! Tinc el cor ben xarbotat. En primer lloc, vull donar les gràcies a en Pep Berga, perquè em va fer molt feliç quan em va dir que em donaven les Ales. Moltes gràcies, Pep. Gràcies a tu i a tots els que han fet possible que avui sigui un dia molt important i molt bonic per a mi.

També vull donar les gràcies i compartir les Ales amb la persona amb qui fa quaranta-dos anys que convivim. Gràcies, Jaume. Ets el meu suport, el meu company i, sobretot, el meu amor. Et deixaré portar les Ales de tant en tant.

Joan Manuel, gràcies per tot el que has dit. M'ha agradat que ho diguessis. A vegades pensava que no es valorava gaire el que feia, però ara veig que sí. Moltes gràcies! Sabeu que per a mi l'Orfeo ho és tot.

També vull donar les gràcies a tothom que fa teatre a l'Orfeo. Jo sé que costa molt. Que la gent treballa, estudia i té les seves obligacions, i venir al vespre és molt feixuc. Sobretot per haver d'aguantar-me a mi, que rondino massa. Però després m'assec i us miro i penso: "Que bé!" A l'Orfeo hi ha un nivell que no té res a envejar al d'una companyia professional.

També m'agradaria donar les gràcies a molta gent que m'ha trucat, que m'ha aturat pel carrer, que m'ha enviat cartes... El meu agraïment és per a tots.

Finalment, vull dir que el teatre és cultura i que la cultura és una eina de primera necessitat. Anem al teatre!

MARTA PUIG

